

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.4.65](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.65)

УДК 338.1

Т. П. Ткаченко,

к. е. н., доцент кафедри економіки і підприємництва, доцент, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
ORCID ID: 0000-0002-2424-6123

ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮВЕЛІРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

T. Tkachenko

PhD in Economics, Associate Professor of Economics and Entrepreneurship, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

PROBLEMS OF JEWELRY INDUSTRY'S TAX REGULATION IN UKRAINE

У статті розглянуто особливості виробництва ювелірної продукції, визначено окремі аспекти оподаткування ювелірних виробів, проаналізовано вплив податків і зборів на розвиток галузі, запропоновано заходи щодо зміни податкового законодавства в ювелірній промисловості в Україні. Здійснено аналіз наукових праць щодо розвитку ювелірної галузі, визначено вузьку спеціалізацію досліджень, обґрунтовано недостатність комплексних досліджень в галузі. Обґрунтовано недоцільність оподаткування напівфабрикатів збором до пенсійного фонду. Оподаткування здійснюється в процесі незавершеного виробництва і покладається саме на виробника продукції, що суперечить задекларованим цілям держави щодо підтримки вітчизняного виробника, сприянню розвитку промисловості. Проаналізовано структуру собівартості продукції ювелірної промисловості, визначено, що саме збір до Пенсійного фонду посідає друге місце у структурі витрат на виробництво продукції. Одним з варіантів покращення ситуації в галузі може стати відміна цього збору, або ж розподіл податкового навантаження між всіма учасниками ринку. Визначено проблеми розвитку малого бізнесу, на якому тримається збут ювелірної продукції, а саме, постійне бажання держави та податкової зокрема, позбавити можливості застосування спрощеної системи оподаткування через хибне уявлення про надприбутковість галузі, незважаючи на еластичність попиту на продукцію в умовах економічної кризи, пандемії хвороб або інших кон'юнктурних ринкових коливань.

Industrial development contributes to state development, creates a gross domestic product, jobs, requires of professional staff. The jewelry industry is no exception. Today, as always, it is under close scrutiny by the state. This situation is explained not only by the uniqueness of the industry, but, first of all, due to the erroneously formed stereotypes about the industry's profitability. The amount of money that circulates in the production and sale of jewelry products, namely, the cost of raw materials, equipment, wages of skilled workers form a high cost of this type of products, which leads to significant turnover, and, therefore, deductions in the form of taxes coming to the state budget.

The article is discussed the features of jewelry production, defined certain aspects of taxation jewelry, the influence of taxes and fees on the development of the industry and proposed measures to change the tax laws in the jewelry industry in Ukraine. The analysis of scientific works in the jewelry industry development is carried out; the narrow specialization of researches is determined; the insufficiency of complex researches in the branch is substantiated. The inappropriateness of taxing semi-finished products with a pension fund is substantiated. Taxation is carried out in the process of work in progress and entrusted to the manufacturer of products, which contradicts the stated goals of the state to support the domestic producer, promotion of the industry development. It is determined that the Pension Fund collection is the second largest in the structure of production costs. One way to improve the situation in the industry can be the abolition of the fee or the distribution of the tax burden among all market participants.

The cost structure of the jewelry industry, the problems of small business development that support the sale of jewelry are analyzed. Namely, the constant desire of the state and the tax in particular to deprive the possibility of applying a simplified system of taxation, because of the erroneous idea of industry profitability, despite the elasticity of production in the conditions of economic crisis, the pandemic of diseases or other market fluctuations.

Ключові слова: ювелірна галузь; оподаткування; собівартість; структура собівартості; податки і збори.

Keywords: jewelry industry; taxation; cost; cost structure; taxes and fees.

Постановка проблеми. Розвиток промисловості як цілому, так і окремих її напрямів, сприяє розвитку держави, створює ВВП, робочі місця, потребує фахових працівників. Ювелірна галузь не є винятком. Вона сьогодні, втім як і завжди, перебуває під пильною увагою з боку держави. Подібна ситуація пояснюється не лише унікальністю галузі, а передусім, через хибно сформовані стереотипи про надприбутковість галузі. Ті обсяги коштів, що циркулюють при виробництві та реалізації ювелірних виробів, а саме, вартість сировини, обладнання, оплата праці кваліфікованих працівників формують високу собівартість даного виду продукції, що призводить до значних оборотів, а відтак і відрахувань у вигляді податків, що надходять до державного бюджету.

Проблеми вітчизняного ринку ювелірних виробів складно охарактеризувати, оскільки на його розвиток впливають економічна, політична і соціальна напруженість, складність державного регулювання сфери обігу дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, а також специфіка використання населенням ювелірної продукції як засобу збереження заощаджень. Вирішення проблем, які гальмують розвиток ювелірної промисловості, потребують узагальнення та систематизації інформації для розроблення й реалізації рекомендацій щодо вдосконалення оподаткування та державного регулювання діяльності підприємств ювелірної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти обігу дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння досліджували Т. Артюх, В. Базилевич, А. Босак, В. Вартанян, Д. Вислогузов, І. Григоренко, К. Єфремова, В. Збойков, Н. Луців, Л. Машковська, О. Михайловський, В. Михальський, Н. Пучкін, Т. Сафонова, К. Семенюк, Ю. Титова, О. Харитонова, Л. Чиж, Ю. Шемшученко та ін.

Проблемам системи технічного регулювання продукції ювелірного ринку присвячені публікації провідних науковців зокрема, О. Чувпило, С. Осики, Г. Філіпчука, Я. Юзьківа, О. Шнирова, Р. Овчаренко, К. Кошман, Л. Кавуненко, Т. Гончарова, Ф. Грищенко, Ю. Кожедуба, Л. Віткіна, К. Зарембо, В. Нанівської, В. Грановського, М. Бороди та ін.

Відаючи належне науковій та практичній значущості роботам вказаних науковців, слід зазначити, що у вітчизняній літературі недостатньо досліджений вплив постійних змін в оподаткуванні та державному регулюванні ювелірного ринку і його наслідків на практику господарювання підприємств галузі. Саме цим аспектам і присвячена дана стаття.

Постановка завдання. Мета статті полягає у формуванні пропозицій, що дозволять зменшити податкове навантаження та адміністративний тиск на ринок ювелірної продукції в Україні, в окресленні заходів протидії тиску на державному рівні та в діяльності підприємств ювелірної промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед обґрунтуванням необхідності у зменшенні податкового тиску на підприємства ювелірної галузі, необхідно зазначити, що 96% учасників ювелірного ринку, а саме, виробників ювелірної продукції, оптових постачальників і роздрібних продавців ювелірних виробів є суб'єктами малого підприємництва, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, є платниками єдиного податку. З 2012 року (у зв'язку зі змінами в Податковому кодексі) вони є платниками єдиного податку винятково третьої групи. Це не могло не відобразитись на чисельності суб'єктів

господарювання, що здійснюють діяльність в ювелірній сфері і призвело до скорочення кількості підприємств, що займаються обробкою, виготовленням, оптовою та роздрібною торгівлею дорогоцінними металами та виробами з них. Загалом кількість підприємств, які спеціалізуються на виробництві ювелірних виробів, скоротилася у 2010 році із 361 до 232 у 2016 році, тобто на 35,73%. Для порівняння: кількість промислових підприємств загалом у цьому ж часовому відрізку зменшилася на 11,0%, у т. ч. переробної промисловості – на 12,66% [1, с.597]. Таке порівняння говорить про наявність суттєвих загроз економічній безпеці не лише підприємств ювелірної промисловості, а й промисловості України в цілому. Саме прискіпливість зі сторони держави до галузі, відсутність стабільності в нормах законодавства і призводить до таких наслідків. Показники розвитку малого бізнесу є показниками розвитку економіки в цілому, про це та інші проблеми розвитку малого бізнесу зазначалось у працях [2-4].

Особливість ювелірної галузі полягає в тому, що продукція має еластичний попит. Тобто при зростанні ціни, попит на продукцію галузі зменшується пропорційно. Це не хліб і не гроби, які будуть користуватися попитом завжди. Це перша продукція, від якої відмовляється споживач під час економічних негараздів. В таких умовах виробникам і реалізаторам доводиться «виживати», оскільки Україна майже весь час знаходиться в кризовому стані, чи то політична криза, чи то світові економічні тенденції, чи військові конфлікти.

З точки зору державної стратегії розвитку, це та сфера якою можна знехтувати. Але в умовах негативної економічної ситуації, не слід забувати, про те, що це в першу чергу робочі місця, самозайнятість для фізичних осіб-підприємців, на яких тримається майже вся реалізація продукції галузі, і врешті-решт - це створення валового внутрішнього продукту держави.

На сьогодні основною проблемою в галузі є стягнення 10% збору до Пенсійного фонду з вартості дорогоцінного металу, що входить до складу продукції. Основна мета цього податку – наповнення ПФ. Оскільки на сьогодні ПФ має величезну «діру», то його треба звідкись наповнювати. Такою галуззю стала ювелірна промисловість, оскільки її помилково вважають надприбутковою, на рівні з хутром, алкоголем, тютюновими виробами, наркотиками, гральним бізнесом та проституцією (серед нелегальних сфер діяльності).

На сьогодні рентабельність ювелірного виробництва не відрізняється від середнього по промисловості в Україні, а саме 15-25% в залежності від обсягів виробництва. Чим менше підприємство, тим менша рентабельність виробництва.

Проаналізувавши структуру собівартості, ми з'ясували, що збір до Пенсійного фонду складає від 8 до 10 % у витратах виробництва, і посідає друге місце після витрат сировини. Якщо розглянути структуру собівартості продукції, то можна сказати, що це матеріалоємне виробництво. Оскільки близько 80% у собівартості становлять витрати сировини (дорогоцінного металу – золота). На другому місці виходить 10% збір до ПФ при клеймуванні, що становить 8% у структурі собівартості, залишається 12% на оренду або амортизацію приміщення, амортизацію обладнання, фонд оплати праці разом з ЄСВ, електроенергію, витратні матеріали.

Таким чином, утримання цього збору до ПФ призводить до:

- Перше, і найголовніше, це зростання собівартості продукції галузі, і як наслідок, зростання ціни товару і неможливість конкурувати з імпортними товарами.
- Друге, пошук схем нелегального клеймування ювелірних виробів, і відповідно, втрачається гарантія якості продукції, що на сьогодні дуже важливо для споживача. Народ нашої держави дуже часто обдурювали, тому довіра, особливо до ювелірної галузі, майже відсутня.
- Третє, недоотримання державою коштів від Державних казенних підприємств в трикратному розмірі, тому що виробники скоротили обсяги виробництва.
- Четверте, пошук реалізаторами, а саме роздрібною торгівлі, товарів імпортного виробництва. Ще раз підкреслюємо, що реалізація товарів імпортного виробництва, не створює ВВП держави і призводить до відтоку національного капіталу з країни.

Означена ситуація призводить до необхідності відміни збору до ПФ для виробників ювелірної галузі через її абсурдність, яка полягає в наступному:

1. Цей збір стягується з виробників ювелірних виробів на етапі незавершеного виробництва, а саме: на клеймування здається продукція у вигляді напівфабрикату. Інколи ця продукція йде в брак, інколи не продається і створюється так званий «сток» на складі, який неможливо реалізувати, і який потім йде у переплавку, а податок вже сплачений.
2. По-друге, відбувається подвійне оподаткування. Переважна більшість для представників галузі у своїй діяльності використовують спрощену систему оподаткування. Це третя група платників зі ставкою 5% валового доходу. В структурі собівартості присутні як мінімум три податки: збір до ПФ 10%, ЄСВ 22%, військовий збір 1,5%. Єдиний податок розраховується від валового доходу, який включає витрати виробника (собівартість), до яких входять перераховані вище податки і збори, прибуток виробника (приблизно 15-25 % від собівартості).

Таким чином, викладена вище проблема стримує розвиток економіки і галузі зокрема. На жаль, в державних структурах працюють люди, які не мають досвіду роботи в практичній сфері, які не мають уявлення про особливості галузі. Крім того, у владі присутні випадки, коли один департамент не знає, що робить інший, або не узгоджує норми законодавства між собою.

Висновки. Отже, треба вказати, що досить різкі пропозиції автора щодо врегулювання проблем оподаткування в ювелірній промисловості, є науково обґрунтованими, містять наукову новизну, що полягає в

поєднанні практичного досвіду в сфері виробництва, оподаткування галузі та науково-теоретичним обґрунтуванням. Автором показано негативний вплив на розвиток галузі, теоретично обґрунтовано нерациональність стягнення збору до ПФ, показано наслідки його стягнення і вплив на розвиток малого бізнесу, його місце в структурі собівартості продукції галузі. Стаття містить практичні рекомендації щодо поліпшення ситуації в ювелірній промисловості в Україні.

Список літератури.

1. Штангрет А.М. Український ринок ювелірної продукції: сучасний стан та загрози / А.М. Штангрет, М.М. Караїм // Глобальні та національні проблеми економіки (Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського) Випуск 22. 2018 (с.596-600) [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/114.pdf>
2. Ткаченко Т.П. Бізнес-середовище функціонування малих підприємств в Україні // Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції 23 листопада 2011 року. – Київ ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2011. – 279с. (С.120)
3. Ткаченко Т.П., Кавтиш О.П. Підприємницьке середовище функціонування малого бізнесу в Україні // Економічний вісник НТУУ «КПІ». Щорічне видання, 2012 (9). – С. 52-58. (с.518)
4. Ткаченко Т.П., Мацагор К.О. Мале підприємництво: проблемні позиції та вплив на національну економіку України // Сучасні проблеми економіки і підприємництва [Текст]: Збірник наукових праць. – Впуск 5 (частина I). – Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2010. – 183с. (С.161 – 165)
5. Семенюк К. М. Нормативно правова складова державного регулювання ювелірною галуззю в Україні: стан і перспективи // Економіка та держава 2013. № 11. (с.145-148)
6. Дудла І.О. Складові системи технічного регулювання щодо оцінювання ювелірної продукції в Україні // Вісник Чернігівського державного технологічного університету, серія «Технічні науки» №3, 2012р. [Електронне видання]. – Режим доступу: <https://ts-vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcls&id=1114>
7. Семенюк К.М. Механізм державного регулювання ювелірної галузі в Україні // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук державного управління 25.00.02 – механізми державного управління. Київ 2015. [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/dorad/files/20151030/skm-dis-20151030.pdf>

References.

1. Shtanhret, A.M. (2018), “ Ukrainian market jewelry production: current state and threats”, *Hlobal'ni natsional'ni problemy ekonomiky*, [Online], vol . 22, available at: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/114.pdf> (Accessed 30 Mar 2020).
2. Tkachenko, T.P. (2011), ”The business environment of small business in Ukraine”, *Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij ekonomichnij konferentsii [Entrepreneurship development as a factor of growth of national economy]*, *Mizhnarodna Ekonomichna konferentsiya [International economic conference]*, National Technical University of Ukraine «KPI», Kyiv, Ukraine, pp. 120.
3. Tkachenko, T.P. and Kavtysh, O.P. (2012), “Entrepreneurial environment of small business in Ukraine”, *Ekonomichnyj visnyk NTUU «KPI»*, vol. 9, pp.52-58.
4. Tkachenko, T.P. and Matsahor, K.O. “Small business: problematic positions and impact on the national economy of Ukraine”, *Suchasni problemy ekonomiky i pidpriemnytstvo*, vol. 5, pp. 161-165.
5. Semeniuk, K. M. (2013), “The legal component of state regulation of jewelry industry in Ukraine: status and prospects”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 11, pp.145-148.
6. Dudla, I.O. (2012), “The components of technical regulation systems for estimating jewelry in Ukraine”, *Visnyk Chernihivs'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*, [Online], vol. 3, available at: <https://ts-vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcls&id=1114> (Accessed 30 Mar 2020).
7. Semeniuk, K.M. (2015), “The mechanism of state regulation of the jewelry industry in Ukraine”, Abstract of Ph.D. dissertation, Mechanisms of public administration, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2020 р.